

L'esforç narratiu de Jaume Melendres

Jaume Melendres, que fa deu anys guanyava premis literaris amb una facilitat considerable, publica ara sovint Gairebé a la vegada, per exemple, li han estat editades dues obres: la peça teatral **Defensa índia de rei** i el llibre de narracions **Cinc mil metres papallona** (Edicions 62, 1975). Aquest darrer llibre, de primer antuvi, representa una novetat en un escriptor revelat com a poeta i amb una llarga i densa dedicació posterior al teatre.

El temps no passa debades. Perquè Melendres, a una nota prologal al seu primer llibre, els poemes de **La doble espera de l'aigua i de tu** (1967), manifestava aspectes de la seva creació molt allunyats de les prosas que ara ens ofereix. Aleshores escrivia: «Jo almenys, si he escrit el que he escrit i de la manera que m'és pròpia, és justament perquè no en sé de cap més altra». Ara, tanmateix, a **Cinc mil metres papallona**, palesa a la vegada un esforç i un artifici —artifici dins d'una quotidianitat aparent— que no són propis de qui no sap «cap més altra» manera, sinó de qui vol fer-ho d'una determinada i precisa forma.

Esforços "brutals i sense pietat"

Cal parlar, en principi, d'esforç. I el títol general, un títol que és el de la cinquena narració i ha estat tret d'una de les seves ratlles, orienta precisament sobre aquest esforç. El narrador, al fragment d'on surt el títol de la cinquena narració i del volum, parla de «nedar, com qui diu, cinc mil metres papallona, brutals i sense pietat», i un esforç d'aquesta mena «brutal i sense pietat» orienta tot el volum, constituït per sis narracions on la normalitat és aparent i la sorpresa i l'estranyesa determinants, i on el llenguatge planer és només vehicle de continuïtat d'un estil tens i personalment elaborat sense concessions a la facilitat ni a la senzillesa.

És indubtable que no es va de **La doble espera de l'aigua i de tu** a **Cinc mil metres papallona** sense una maduració profunda. Ningú no pot estranyar-se'n, tanmateix. Malgrat que, pel camí, hi ha el pas del vers a la prosa, en aquells poemes dominava la voluntat de dir i en aquestes proses mania la necessitat de dir d'una manera concreta i especial. En aquesta lluita, Melendres es fa llegir i el seu llibre de narracions, sense assenyalar una fita, sense esdevenir un moment clau o decisiu, és una de les mostres que no pot menystenir-se dins de la narrativa catalana d'avui.

Característiques de l'aplec

Les notes essencials d'aquest aplec de narracions, manifestació d'un escriptor dotat i conscient i bella mostra d'exercici literari que fa oblidar que ho és, són:

a) To realista central i dominant, present malgrat les característiques b) i c).

b) Presència d'elements estranys, com la coincidència del Joppe-Bustamante i del Joppe pre-Bustamante a «Pinyó...», la confusió Gina-Thöne a «Gin...», l'abundor de la sang a «Líquid», el joc de Lídia a «Maquillatge», l'aparició de Zoa a «Cinc...» i l'existència de dos Juli Peracantes a «El cavall...».

c) Reducció gairebé completa de tots els elements estranys a la realitat estricta. Els casos més difícils són el de la sang i el dels Joppes, però el primer també l'admet.

d) Presència dominant de l'amor com a tema central. Només a «Pinyó...» i «El cavall...» aquest aspecte no esdevé bàsic, però —simple coincidència, no cal dir-ho— no és difícil de defensar que es tracta de les dues peces més reeixides del conjunt.

e) Recerca, amb final feliç, d'un estil propi, no gens fàcil, ric i, a la vegada, savi i racional.

f) Continuïtat d'aquest estil fins tots els aspectes estranys de les narracions.

g) Tendència al to colloquial, en camí que no és de simplificació en cap moment. Conseqüència lògica d'aquesta característica és la reiteració de la narració en primera persona, procediment que només no és emprat a «Gin...».

h) Recurs a la sorpresa final, una sorpresa que gairebé sempre no es relaciona directament amb la presència d'elements estranys assenyalat com a característica b). Es tracta que els ciclistes de «Pinyó...» s'equivoquen de camí, que Thöne és duta a casa de Gina, que la sang causa una catàstrofe a la Trinitat, que els personatges de «Maquillatge» s'avenen a l'engany però no s'ho diuen, i que el protagonista de «Cinc...» renúncia a Zoa. L'excepció, en aquest cas, és «El cavall...», sorpresa explicable perquè en aquesta narració no hi ha acció, sinó un moment del present des del qual s'evoca el passat.

No goso de dir que aquest camí, el camí de Jaume Melendres, hagi d'ésser el de la nostra narrativa en aquesta hora. Ni goso ni vull. Em sembla, tanmateix, just d'afirmar que per aquest camí difícil, el narrador ha aconseguit un llibre que cal llegir perquè és font d'ensenyaments i troballes; perquè s'hi contenen unes històries que, malgrat que interessin més pel «com» que pel «què», no deixen d'interessar. I perquè narracions com «Pinyó lliure» i «El cavall no és de cartró» són dignes de qualsevol mostra antològica de la nostra prosa narrativa actual.

Josep Faulí

Com a causa principal d'aquesta situació cal assenyalar l'harmonia indubtable entre ambició i fruit, recsesques i troballes, risc i equilibri. Melendres pot convèncer més o menys, pot enllaminir amb una o altra força, però les seves narracions, que són una prova constant, superen qualsevol aprenentatge i presenten valors clars i concrets: sovint val la pena el risc de la prova encara que no s'encerti la sortida, però Melendres supera el risc i arriba a port segur.

Les sis narracions de **Cinc mil metres papallona** són: «Pinyó lliure», «Gin, Gina», «Líquid», «Maquillatge», «Cinc mil metres papallona» i «El cavall no és de cartró». En una aproximació, és fàcil de dir que, d'un total de cent vint pàgines de la col·lecció «El balanci», cada una n'ocupa vint, però la última —«El cavall...»— és un cinquanta per cent més llarga i la segona —«Gin...»— un cinquanta per cent més curta. Malgrat que sempre és fàcil de trobar referències i coincidències, la unitat entre les sis narracions procedeix menys dels elements temàtics que de la disposició de l'escriptor davant la seva tasca, i aquells elements palesen la unitat del volum més per les característiques que no pas pel contingut.